

בנימין מרמלשטיין

אחרון "נפגעי הצדק", העד שלא נשמע מעולם

מי היה באמת ד"ר בנימין מרמלשטיין (נולד בלמברג / לבוב ב 1905 – נפטר ברומא ב 1989)? הוא החשיב את עצמו כאחרון ה"נפגעי הצדק" שחפוטו לא הוכחה במלואה מעולם. אולם למרות שהוגדר כ"רב, מחנך ודמות מובילה בתקופת השואה", גם לאחר פטירתו, לכותב מאמר זה הייתה משימה קשה וכואבת להדוף את ההאשמות האבסורדיות ולשון הרע כנגד מרמלשטיין שכולן התבססו בדרך כלל על "עדות שמיעה" סביב הרצון של דורשי רע לייצר אי אמון בעדויות השונות.

בשנת 1938, עם סיפוחה של אוסטריה לרייך השלישי ("אנשלוס") ללא שום התנגדות מצד הקהילה הבינלאומית גם לא מצד נשיא צ'כוסלובקיה בנס, בנימין מרמלשטיין היה אחד מ 17 רבני הקהילה היהודית בווינה ועד שנת 1939 הוא כבר היה הרב היחיד. מה שהביא להערכה רק מצד הרב הראשי באוסטריה - הרץ. הקהילה היהודית בווינה נזקקה למנהל צעיר, בוודאי שלא מחנך. מסמכים שהוגשו לשלטונות הנאצים שעדיין הוכרו באותה תקופה על ידי המוסדות הבינלאומיים נדרשו להיכתב בתשומת לב גדולה לכל מילה ובסגנון שהנאצים היו מוכנים לקרוא ולהבין ובוודאי שלא על ידי אנשי רוח כגון גיתה, היינה, שילר וכדומה. בימינו, מנהיגים יהודיים זוכים לכבוד והוקרה בעוד שבתקופה האפלה של עליית הנאצים לשלטון הם זכו במקרה הטוב ביותר לאיומים קשים. אחד מהמנהיגים היהודיים הבודדים ששרד את השואה היה רבי בנימין מרמלשטיין שכמעט לעולם לא הוזמן להעיד על תקופת השואה.

גדעון האוזנר, שמעולם לא סיפק הסבר מדוע לא הזמין את בנימין מרמלשטיין להעיד במשפט אייכמן, הזכיר אותו כ"עמית" של אייכמן בספרו "צדק בירושלים". ברור לכל כי לא יכול היה להיות מצב שבו למנהיג נאצי יש עמית יהודי וגדעון האוזנר היה מודע היטב לעובדה שניצול שואה חסר אמצעים לא יוכל להרשות לעצמו לתבוע על הוצאת דיבה בית הוצאה לאור מבוסס בניו יורק.

האבסורד בהשקפה שצוינה מעלה ופורסמה על ידי גדעון האוזנר ופרופסור אנה חייקובה מבוטא בצורה הטובה ביותר בהערה האירונית של קארל רהם, סגן אלוף בס"ס בשימוע שנערך לפני שופט שלום חוקר בבית המשפט העממי בליטומר שבצ'כיה: "לא, הדברים לא התנהלו בצורה זאת. מרמלשטיין לא נתן לנו פקודות".

בתאריך 14 באוקטובר 2007 הוצג במוזיאון הסרטים של וינה החלק הראשון המתייחס לווינה, של הראיונות שנתנו ב 1976 על ידי בנימין מרמלשטיין לקלוד לנצמן. בדיון שהתנהל לאחר מכן, המזכיר הכללי של הקהילה היהודית בווינה, ריימונד פאסטנבאואר מצא לנכון להתייחס לבנימין מרמלשטיין כאל "משתף פעולה" בשם "מרמולשווין". כותב מאמר זה שלא יכול היה להשתתף בפגישה בשל סיבות בריאותיות, למד על התבטאות זאת רק בשנת 2011 לאחר שמצא התייחסות לכך באינטרנט. מכתב המחאה ששלח כותב המאמר לנשיא הקהילה היהודית בווינה מר מוזיקאנט, נענה על ידי אחד מהמנהלים של פירמת עורכי דין גדולה בווינה ונשלח לכותב המאמר באמצעות חברת DHL.

המכתב הזהיר את כותב המאמר לא לפרסם את מחאתו בתקשורת או באינטרנט. אכן מעניין.

בנוסף לכך, כותב מאמר זה מצא מאמר בעיתון הרשת הימני-קתולי "KREUTZ NET" בשם "מה יש לקהילה היהודית בווינה להסתיר?" וממנו למד על סירובו של מר מוזיקנט להציג ולאפשר גישה לחוקרים למסמכים מסוימים, ביניהם תיקו האישי של בנימין מרמלשטיין. גם דבר זה הינו מעניין מאד.

בתיק של בנימים מרמלשטיין החוקרים יכלו למצוא עדויות על הטיפול לאחר המלחמה: כל חפציו האישיים, כולל ספרייה בת 3,000 ספרים, הוחרמו על ידי הנהגת הקהילה היהודית שהורכבה מאנשים שהיו רחוקים בעבר מחיי הקהילה והחיים היהודיים והוקמה בשנת 1945 על ידי השלטון הסובייטי. תביעת כותב המאמר לגבי נזקים שנגרמו לעיזבון זה שהוגשה בשנת 1997 נענתה רק על ידי נציגי בנקים שווייצריים או חברות ביטוח. מכתב שנשלח בנושא לרב הראשי של ווינה לא נענה כלל. ידוע בקהילת המחקר העולמית כי כותב מאמר זה אינו יכול להרשות לעצמו את ההוצאות הכספיות הגדולות הכרוכות במשפט. נזקים אלו נרשמו כ "נזקי סוף המלחמה" בכדי לאפשר קבלת פיצוי מינימלי מהממשלה.

בכדי להבין טוב יותר כיצד למעשה הצליח בנימין מרמלשטיין לעמוד בפני הנאצים ולהשיג את האפשרות ליציאתם של יותר מ 120,000 יהודים מווינה בין השנים 1938 ל 1941 ולהצליח למסור לצלב האדום הבינלאומי את הגטו היחיד שנותר ולא הושמד, טרייזנשטאט / טרזין, צריך להבין יותר לעומק את הרקע של אדם זה.

אכן, בזמן מילוי תפקידו כרב הרובע ה 20 בווינה (בריגיטנאו) בנימין מרמלשטיין יכול היה ללמוד על הבעיות האמיתיות של פשוטי העם והעניים. במהלך עבודתו בבית הספר התיכון דואבלינג הוא רכש ניסיון בשיחות עם צעירים אנטישמיים. כמחנך ומורה בקולג' הרבני של ווינה הוא יכול היה להראות ולהציג במאמרים רבים את השורשים היהודיים הקיימים בחלקים שונים של הברית החדשה. כך שבשנת 1934 הוא היה היחיד למעשה שיכול היה להדוף את ההצהרות הפוגעניות של סברין גריל בספר "תלמוד ושולחן ערוך".

בשנת 1938, לאחר סיפוח אוסטריה, בנימין מרמלשטיין הרגיש שרב הקהילה אינו צריך להיות הראשון להימלט ומכיוון שהקהילה היהודית הייתה צריכה מנהל ולא מחנך, הוא נענה לפנייתו של ראש הקהילה היהודית לובנהרץ להקים ולנהל את מחלקת ההגירה ולהתמודד עם המשימה המרכזית החדשה. בשל ביצוע מה שהתבקש לעשות, הוא דחה את יציאתו מווינה. "תעודת הגירה לפלסטין" שהוצאה על ידי "האוניברסיטה היהודית" בירושלים על שמו של בנימין מרמלשטיין, הוסבה לאדם בשם אבימלך רימאלט ואפשרה לאותו אדם ב 1939 להגיע לחוף מבטחים ואף לפתוח בקריירה פוליטית. לאחר 1945, רימאלט נמנע באופן עקבי מיצירת קשר כלשהו.